

Aplikace strukturální analýzy na japonský mýtus

Andrea Beláňová

Ústav religionistiky, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno
217330@mail.muni.cz

The structural analysis of a Japanese myth

Abstract—The article reflects using of famous structural analysis of Claude Lévi-Strauss on an old Japanese myth of Amaterasu and Susanoo which refers to the „disappearance of the sun“. French scholar left a monumental work which is a big challenge for every student of anthropology and all cultural studies. His specific way of analyzing the myth searches for the universal structure of human thinking. Lévi-Strauss focused especially on the myths of North American Indians where his theory works quite perfectly. What happens if we try to apply his approach on a myth from the cultural area which is absolutely different? Can this view bring something new? And what does it tell about Lévi-Strauss's method itself?

Key Words—structural analysis, Claude Lévi-Strauss, Japanese myth, Amaterasu and Susanoo

ÚVOD

CÍLEMtéto práce bylo zjistit, jak by vypadala aplikace jedné z nejslavnějších teorií zabývajících se problematikou mýtu na konkrétní pramenný materiál. Tento pokus by pak měl při dodržení správného postupu ukázat možné slabiny a přednosti dané teorie. Pro tuto práci byla zvolena strukturální analýza mýtu francouzského antropologa Clauda Lévi-Strausse.

VÝBĚR MATERIÁLU

Je známo, že Lévi-Strauss vycházel ve svých analýzách primárně ze souboru severoamerických mýtů. Mým cílem bylo naopak zvolit materiál z co nejodlišnějšího kulturního okruhu. K tomuto účelu se japonská kronika *Kodžiki* z 8. století n. l. jeví jako ideální případ, kde se zachovalo tzv. primordiální myšlení. To podle Lévi-Strausse ještě nerozlišuje mezi skutečným a pomyslným, a je rovněž základem veškerého lidského myšlení (Antalík 2005). Setkáváme se zde také s odlišnými narativními postupy, a samozřejmě se zcela jiným náboženským systémem.

Hned zpočátku je třeba zdůraznit, že Lévi-Strauss se při analýze nezabýval pouze mýtem jediným, nýbrž ho zajímaly především různé varianty jednoho příběhu, které při interpretaci hrály důležitou roli. Z rozsahových důvodů jsem se však zabývala pouze variantou jedinou, která by mohla popřípadě posloužit jako výchozí materiál pro další práci.

MÝTUS O ZMIZENÍ SLUNCE

Amaterasu a Susanoo

Ačkoliv je *Kodžiki* uceleným souborem mýtů, které na sebe navazují a odkazují, je možné vysledovat jednotlivé příběhy s jasným začátkem a závěrem. Jedním z těchto dílčích vyprávění je i popis *konfliktu mezi božskými sourozenci*, dětmi stvořitelů světa Izanami a Izanagiho. První ze sourozenců, krásná *Amaterasu*, je popisována jako zářící bohyně slunce, která je nejen jeho vládkyní, ale zároveň – jak hovoří sám mýtus – toto nebeské těleso představuje. *Susanoo* sice není jejím jediným sourozencem, rozhodně jde však o postavu nejvýraznější. Bývá popisován jako nezkratný a zuřivý bůh bouře, *Kodžiki* mu při jeho narození připisuje také vládu nad mořem. Zatímco *Amaterasu* je bohyně veskrze pozitivní povahy, boha *Susanoo* bychom mohli v typologii mytologických bytostí označit jako tzv. „trickstera“, tedy postavu, která svými šprýmy a naschvály přináší zásadní zvraty v ději i běhu světa.

Příběh božských sourozenců

Příběh, o jehož analýzu se zde pokusím, začíná nejasně definovanou sázkou mezi sourozenci, která se týká „kvality“ zplozených potomků. *Susanoo* se domnívá, že v této sázce zvítězil a projevuje svou radost různými společensky nevhodnými činy. Nejprve prothrá hráze na rýžovišti, které stavěla jeho sestra vlastníma rukama. Poté svými výkaly znečistí nebeský palác, ve kterém bohyně každým rokem obřadně pojídá první plody. *Amaterasu* se ale z lásky svého bratra zastává a omlouvá jej. Tvrdí, že bratr jen zvrátil v opilosti a ke svému ničení měl důvod. Její smířlivost ale u bratra vyvolá ještě větší řádění. Zaživa sedře kůži z nebeského grošáka a provalí jej střechou paláce, ve kterém *Amaterasu* s tkadlenami tká božský oděv. Jedna tkadlena v šoku narazí lůnem do člunku a na místě zemře. Bohyně *Amaterasu*, znechucená a vyděšená činy svého bratra, se odebrává do nebeské jeskyně, kde se zavře. Tímto okamžikem se setmí nad celou zemí, kraj je pustošen všemožnou zkázou, a bohové a bohyně naříkají. Následně se všichni shromáždí u úkrytu *Amaterasu* a snaží se vymyslet řešení situace. Přinutí kohouty ze země věčného života, aby neustále kokrhali, vytepají zrcadlo, nechají vyrobit náhrdelník, obstarají si věšticí náčiní a ozdoby vhod do jeskyně. Následně nad sebou mladičká bohyně *Ame no Uzume* ztrácí vládu, svléká se do naha a začíná tančit. To bohy a bohyně rozesměje tak, až se celá země otřásá. Zvědavost přinutí bohyni *Amaterasu* vykuknout ven. Ptá se po důvodu radosti bohů ve chvíli, kdy je celá

země zahalena tmou. Ame no Uzume odpovídá, že bohové se radují, neboť našli bohyni ještě zářivější a krásnější, než je Amaterasu sama. Nastaví jí zrcadlo, a jakmile se k němu udivená Amaterasu přiblíží, je vytažena ven a ostatní bohové zabraňují jejímu návratu do jeskyně. Naráz se celá země rozjasňuje. Susanoovi bohové rozkazují, aby za trest vykonal hojnou oběť, ostříhal si vousy a nehty, a posílají ho do vyhnanství.

STRUKTURÁLNÍ ANALÝZA

Binární opozice

Při hledání struktury nyní převyprávěného příběhu musíme začít u nejvýraznějších prvků příběhu, které nazýval Lévi-Strauss jako *mytémy* (Antalík: 2005). Můžeme jim rozumět jako základním stavebním prvkům mýtu, podobně jako lze jazyk rozložit na nejmenší možné prvky, fonémy. V této kapitole se však nezastavím u pouhého vyhledávání mytémů, nýbrž se pokusím vytvořit z nich logické dvojice, po vzoru Lévi-Strausse pak nejlépe kontrastní, tedy tzv. *binární opozice*.

Těchto opozic se v příběhu viditelně nabízí celá řada. Především jde o sourozenecký pár, bratra a sestru, zároveň muže a ženu, kteří se od sebe význačně liší povahou i chováním. V příběhu pak nalezneme také výraznou opozici světla (slunce) a tmy (absence slunečního svitu). V úrovni emocí bychom mohli hovořit o kontrastu radosti a agresivity, popř. láskyplné náklonnosti a zklamání. Z příběhu pak vystupují ještě další výrazné prvky, které bychom mohli vyjádřit v následujících dvojicích: oslava – znečištění, budování – ničení, první plody – výkaly, nebesa - vyhnanství, svět – jeskyně, kohouti ze země věčného života – utýraný nebeský hřeben, nebeská tkadlena umírající na poranění lůna – mladá bohyně tančící nahá svůdný tanec, truchlící Amaterasu – smějící se bohové. Při bližším pohledu ale zjistíme, že nejde o opaky absolutní, ale narážíme na jisté nevyrovnanosti v jejich vzájemných vztazích.

Nevyrovnání sourozenci

Zdálo by se, že v opozici bratr a sestra není nic nevyrovnaného. Z předcházejících mýtů *Kodžiki* se ale dozvídáme, že Amaterasu je velkou bohyní, která se svému otci zrodila poté, co si promnul levé oko při rituální očištění po návratu z podsvětí. Z pravého oka se zrodil jiný velký bůh, bůh měsíce Cukujomi. O něm ale ve zde analyzovaném mýtu není žádná zmínka. Bůh Susanoo se zrozuje, když si Izanagi umývá nos, a stává se bohem moře (v jiné verzi mýtu bohem bouře). Z tohoto hlediska tedy není své sestře roven a jakýkoli konflikt s ní musí vždy skončit jeho neúspěchem. Setkáváme se zde tedy s neobvyklou situací, kdy proti sobě stojí bohové odlišné moci. Z tohoto nerovného boje navíc proti očekávání vychází vítězná žena. Není bez zajímavosti, že Lévi-Strauss podobný případ nijak nereflkuje, ačkoliv se problematice nebeských těles v mýtech věnuje poměrně podrobně (např. Lévi-Strauss 2007: 193–201). Vždy ale počítá s tím, že slunce a měsíc

se vyskytují společně, ať už je jejich vztah či pohlaví jakékoliv.

Analýza vztahů

Sledujeme, že Susanoo jedná oproti očekávání své sestry. Ačkoliv je radostný, začíná ničit. Nikoliv však náhodně, nýbrž se zaměřuje na nejcitlivější místa, soustředí se na destrukci toho, co jeho sestra buduje nejen pro sebe, ale pro celou zemi, potažmo kulturu. Amaterasu je tedy vskutku ztělesněním dobra a růstu, je dávkyní slunečního svitu a cenných plodin (rýže, prvních plodů). Susanoo ovšem toto plození ve prospěch společnosti systematicky narušuje. Místo aby své sestře – ženě ploditelce – byl nápomocný, uchyluje se k maření jejích plánů. Jeho chování nepřináší žádný prospěch, svým způsobem ale vyrovnává stav situace, podobně jako např. bouře čistí ovzduší. Amaterasu z lásky svého bratra stále omlouvá, a tím mu dává prostor pro další „harmonizaci“, vyrovnávání sil. Susanoo ale sestře není roven a tento příliš velký dar nedokáže přijmout. Naopak, je ještě více popuzen a obzvlášť krutým způsobem zabíjí nevinné božské zvíře, které své sestře okatě předhodí. Takový čin by možná ještě mohl být omluven, kdyby nezpůsobil smrt jedné z tkadlen. V této optice „destrukce a opětovného plození“ je příznačné, že tkadlena v šoku naráží lůnem do člunku. Tato scéna evokující pohlavní akt, který je jednoznačně spojený s plozením, má ale nepřírozený průběh a končí smrtí (destrukcí, popřením plození).

Sledujeme, že na tuto situaci Amaterasu zareaguje rovněž popřením plození a uchyluje se (jakožto ztělesnění životadárného slunce) do jeskyně, která zjevně ztělesňuje smrt (zásvětní život, opak světla, nicotu). V tuto chvíli je země zachvácená destrukcí (pustošena zkázou) a bohové pláčou nad tímto neadekvátním stavem. Nevyrovnanost je třeba vyřešit. Není s podivem, že v tomto místě mýtu již není nutné, aby byl Susanoo aktivní, neboť jeho činy stále působí (ač smrt tkadleny nebyla zřejmě jeho přímým úmyslem). Jedním z kroků, který bohové podniknou, je povolání kohoutů ze země věčného života (tedy tvory nepodléhající destrukci), aby (bez přestání!) kokrhali, a tím opět negovali zmar panující v zemi. Dalším opatřením je výroba („plození“) náhrdelníku a zrcadla (které tím, že zrcadlí, vlastně znásobuje – a tedy i plodí – realitu).

Je ale nezbytné, aby v protikladu k mrtvé tkadleně a příliš milující bohyni vystoupila postava, která sexualitu (plození) nebude negovat ani nadhodnocovat, ale svým chováním ji přiměřeně usměrní. Touto postavou je mladičká bohyně Ame no Uzume. Svůj čin sice začíná destrukcí (rozbitím džbánů), jde ale o krok vědomý (na rozdíl od Susanoova ničení). Vázání révy do kytic můžeme naopak vnímat jako symbolické tvoření. Teprve nyní nad sebou Ame no Uzume (řízeně) ztrácí vládu a svléká se do naha. Předvádí erotický tanec, přičemž její počínání vyvolává u bohů pobavení. Vidíme, že zatímco obraz (ač nepřírozeného) sexuálního chování (smrt tkadleny) v předchozím případě vyvolal neadekvátní negativní reakci (Amaterasu se uchyluje do jeskyně) a přílišná lás-

kyplnost u Amaterasu (tolerance svého bratra) vyvolala jen další ničení; nyní naopak dochází k vyvolání uvolněné radosti. Ta nutně přiláká pozornost bohyně Amaterasu. Na dotaz po původu v této situaci neočekávané radosti dostává odpověď, že byla nalezena zářivější (plodnější) bohyně. Tato informace je pro Amaterasu natolik nepřijatelná, že ji donutí opustit jeskyni a pohlédnout do zrcadla, čímž dochází k obnovení světla, a tím i plození. Provaz natažený u vchodu do jeskyně má zabránit opětovnému návratu k destrukci. V tuto chvíli musí ještě bohové (plníci v tomto mýtu roli pasivního regulujícího prvku mezi dvěma extrémními póly) určit v nově nastolené situaci místo Susanoovi. Jelikož nedokázal destrukci ovládnout ve společensky přijatelných mezích, je nucen svou roli (boha ničitele) opustit. Symbolicky se jí vzdává vykonáním hojné oběti, ostříháním vousů a nehtů, a odchodem do vyhnanství.

Tabulka mýtémů

V příběhu byly nejprve vyhledány nejvýraznější mýty, které byly následně spojeny do binárních opozic. Analýzou vztahů v těchto párech byly identifikovány dva základní pojmy, jejichž vztah mýtus řeší. Tyto pojmy byly pracovním nazvány jako oblast *destrukce* (zmaru, smrti, ničení, ukončování) a *plození* (tvoření, vznikání, znovu-obnovování). Tyto dva základní životní procesy jsou mýtem reflektovány jako kontrastní a nastolení jejich rovnováhy je nezbytné. Tento konkrétní mýtus zpracovává témata způsobem, který je naznačen v následující tabulce mýtémů. Inspirací pro tuto tabulku bylo Lévi-Straussovo zpracování mýtu o Oidipovi (Chlup 2009: 17). Tabulka je záměrně vytvořena tak, aby její čtení po řádcích odpovídalo chronologii příběhu.

Mýtém I: Nadhodnocení destrukce	Mýtém II: Podhodnocení destrukce	Mýtém III: Nadhodnocení plození	Mýtém IV: Podhodnocení plození
Susanoo utýrá nebeského hřebce	Susanoo ničí z radosti	Amaterasu omlouvá svého bratra	Nebeská tkadlena umírá na poranění lůna Amaterasu se uchyluje do jeskyně

Obrázek 1. Tabulka mýtémů

Interpretace vztahů mezi opozicemi a jejich řešení

Již jsme viděli, že mýty samy o sobě žádný význam nemají (Chlup 2009). Tento význam získávají až ve vzájemných opozicích. Mezi těmito opozicemi můžeme ale ještě dále sledovat vzájemné vztahy. Pokud i nadále vezmeme za vzor Lévi-Straussovo zpracování mýtu o Oidipovi, můžeme z výše uvedené tabulky vyvodit tento vztah: *přílišná destrukce se má k agresivní radosti*

jako příliš velký dar k podcenění plození. Lévi-Strauss v konkrétním případě Oidipova mýtu připouští možnost „řešení opozic“ tím, že je v mýtu nalezen mýtem hrající roli jakéhosi „středního člena“, který je „zprostředkujícím prvkem“ mezi opozicemi (Chlup 2009). Pokud v případě jedné opozice tento střední člen nalezneme, můžeme jej analogicky převést i na opozici druhou, a tím vyřešit zdánlivě neřešitelný problém. Jak by vypadala aplikace tohoto postupu na zde analyzovaný mýtus?

Jak již bylo zmíněno, mýtus zpracovává dvě velká, vzájemně propojená, životní témata: plození a destrukci. Představitelem bezhlavého ničení je zde postava boha Susanoo, který přesáhne akceptovatelnou míru destrukce. Jeho chování má navíc původ v protikladné emoci, v radosti. Tento problém není v mýtu nijak prvoplánově řešen. Zaměříme-li se ale na druhou opozici, uvidíme poněkud jiný případ. Amaterasu nejprve přesáhne míru (tvořivé) lásky, když svého bratra omlouvá, ačkoliv porušil společenská pravidla. Na jeho další čin pak reaguje negací své plodivé funkce a ukrývá se do jeskyně. Podobné popření „zdravé sexuality“ symbolizuje i smrt tkadleny.

V příběhu ale narážíme ještě na další výrazně erotický moment, tedy mýtem, který nestojí v žádné opozici. Jedná se o scénu, ve které vystupuje Ame no Uzume. Tato bohyně přináší do obou extrémů plození *střední polohu*, když svou sexualitu využije ke správnému účelu: *k obnovení plození* (tedy vylákání Amaterasu z jeskyně). Tím řeší nevyváženost vztahu mezi dvěma póly plození. Tím, že v sobě zároveň integruje symboly destrukce (rozbití džbánu) i plození (vinná réva), se potvrzuje její klíčová role v příběhu. Ame no Uzume je navíc schopná své šílenství ovládnout vědomě, čímž dokáže něco, co Susanoo neuměl. Vidíme tedy, že problém destrukce můžeme analogicky převést na opozici plození, která v příběhu řešení má.

ZÁVĚR

Boj pohlaví, koloběh života...?

Pokusím se nyní odpovědět na otázku, jak identifikovaná témata interpretovat v kontextu japonské kultury. Zmiňovala jsem opozici bratra a sestry, postavu bohyně i problematiku sexuality. Můžeme tedy mýtus považovat za jedno z vyjádření k tématu jakéhosi „boje mezi pohlavími“? Řeší se zde skutečně konflikt mezi mužem a ženou? Na tuto otázku zřejmě nelze odpovědět zcela kladně. Japonská společnost je v tomto ohledu velmi jasně hierarchizovaná. Dalo by se namítnout, že mýtus dodává ženě, v běžné společnosti podřazené muži, status ploditelky, která ovládnutím své sexuality řeší mužský sklon k destrukci. Takové vysvětlení je ale příliš jednoduché, a navíc neodpovídá Lévi-Straussovu přesvědčení, že mýtus nelze chápat jako jednoznačnou reprezentaci etnografických dat, tedy například i sociálního života, ale spíše jeho možné alternativy (Lévi-Strauss 2007: 161).

Tuto genderovou problematiku podrobněji rozebírá i Allan Grapard ve svém příspěvku věnovaném pozici

muže a ženy v japonské společnosti ve vztahu k přírodním a kulturním aspektu. Autor tvrdí, že muž je považován za reprezentaci kulturního prvku, neboť je od něj vyžadována sociální organizace. K této roli musí nutně popřít svou biologickou stránku, k čemuž dochází rituálním očištěním. Žena je oproti tomu definována jako ze své přirozenosti přírodní, spojená se smrtí a periodami „neviditelnosti“. Kulturní je v tomto kontextu chápáno jako čisté a přírodní jako nečisté (Grapard 1991: 10–11). Binární opozice Lévi-Strausse se nám zde vynořují zcela spontánně. Podstatná je ovšem nerovnováha mezi těmito opozicemi, kterou Grapard demonstruje v tomto konkrétním mýtu na aktu svlékání. Když se svlékne bohyně Ame no Uzume, způsobí to smích a pozdvižení (i u samotného Amaterasu), neboť jde o akt biologický. Když ale totéž učiní otec božských sourozenců Izanagi při rituální očiště, není smích na místě, neboť se jedná o kulturní, a tedy závažnější záležitost (Grapard 1991: 10–11). Tato interpretace se s předchozím výkladem v zásadě nevylučuje, a naopak strukturu mýtu založenou na binárních opozicích potvrzuje.

Další možností je vnímat opozice jako dva základní procesy života, které se jeví natolik nadpřirozené, že je nutné vyjasnit si jejich vztah. Nevyzpytatelný proces plození, počínaje úrodou a narozením člověka konče, bylo nutné empiricky zakotvit. Takovým ztělesněním je právě sexualita. Život je ale stejně tak charakterizován druhým procesem, totiž umíráním, destrukcí, zánikem. Je stejně neoddelitelnou součástí života jako plození, ale ještě hůře ovládnutelný. To dokazuje i Susanoo, jehož ničení pochází z emoce radosti, a dokud nezasáhnou bohové, nelze jej zkotit. Společně s japonským myšlením se tedy můžeme ptát, jak zajistit, aby společnost plně nepodlehla těžko ovládnutelnému procesu destrukce a ničení. Mýtus z tohoto dilematu nabízí východisko. Proti ničení nejasného původu a nedozírných následků staví opětovnou reprodukci zajištěnou „zdravou“ sexualitou. Jedině udržení sexuální síly v mezích mezi příliš velkou náklonností (tolerance Amaterasu) a úplnou negací plození (Amaterasu se uchyluje do jeskyně, smrt tkadleny) je způsobem, jak udržet rovnováhu v běhu společnosti.

Jinou interpretací uchýlení bohyně Amaterasu do jeskyně by mohla být například snaha o vysvětlení konkrétního přírodního jevu, v tomto případě zřejmě zatmění slunce či slunovratu. Tento „müllerovský“ pohled na mýtus jako vysvětlení přírodního dění nelze popřít, jak potvrzuje i rituál, který se na náš mýtus váže. Breen a Teuween ale upozorňují, že toto „primitivní“ vysvětlení nemůže stačit (Breen, Teuween 2010: 132). Mýtus má podle nich další ideologické a politické aspekty, neboť Amaterasu není pouze bohyně slunce či tkadleny, ale je zároveň považována za předka vládcovské linie a v mýtu ukazuje, že bez ní svět nemůže fungovat (Breen, Teuween 2010: 132). Autoři si všímají například odlišného důrazu na tuto bohyni v kronice *Nihon šoki*, která je jen o málo mladší než *Kodžiki*, a právě v kronice *Kodžiki*, kterou nechal zkompileovat vládce Tenmu a jako vládce v Ise měl na Amaterasu osobní vazbu (Breen, Teuween 2010:

136–138). Zároveň zde můžeme vysledovat včlenění mýtu o ženských kněžkách Sarume, které rituálně oslavovaly úsvit a jež představuje postava Ame no Uzume, nebo odkazování k božskému původu zrcadel jako rituálních objektů. Autoři jsou přesvědčeni, že mýtus o Amaterasu a Susanoo je především odrazem vývoje v pozici japonského vládce a jeho dvoru v rámci měnícího se politického systému (Breen, Teuween 2010: 139).

Otázkou samozřejmě je, jak by tyto námitky a doplnění zapracoval do své koncepce sám Lévi-Strauss a jsou-li pro jeho analýzu vůbec relevantní.

Lévi-Straussova hra

Nebude snad mylné tvrdit, že Lévi-Strauss se snažil o nalezení struktury, která by byla univerzální, ne-li v lidské mysli, pak alespoň ve všech mýtech, jak se s nimi po celém světě setkáváme. Touto strukturou by mělo být myšlení v opozicích, díky němuž se mohou jednotlivé systémy považované za náboženství stát v naší představě jen klasifikačním systémem. Hledání struktury spočívá především v identifikování mytémů, tedy nejvýraznějších prvků v daném příběhu, popř. mytologickém celku. Pro tuto identifikaci ovšem neexistuje žádný jednoznačný klíč.

Existují samozřejmě prvky, které můžeme obecně považovat za opozice, kterým by měla být věnována badatelova pozornost. To jsou například kontrasty jako muž–žena (zde bratr–sestra), světlo–tma či přírodní–kulturní. Další mytémy se ale dle mého názoru velmi často odvíjejí od badatelovy libovůle. V tomto mýtu jsem se zaměřila primárně na prvky plození a zmaru. Stejně jsem při analýze mohla ale začít od témat, jako je individualita v kontrastu ke společnosti (Susanoo potrestaný za své činy kolektivem), nebeské v opozici k přízemnímu (nebešťan odchází do vyhnanství) nebo svévole v kontrastu ke konvenci (svévůli pak vidíme v chování obou sourozenců). Je snad některý prvek více mytémem než jiný? Nemůže dospět jiný badatel ke zcela odlišným závěrům? Lévi-Strauss si samozřejmě byl vědom toho, že jeho metoda závisí i na subjektivitě badatele. Otázkou je, kde tato závislost má své hranice.

Problém výpovědní hodnoty závěrů bych spatřovala také v malém korigování empirickým materiálem. Lévi-Strauss svou teorii záměrně vybudoval tak, že má být bohatší než samotná empirie. Teprve výsledek badatelova experimentu je s konkrétní empirií konfrontován. V případě tohoto konkrétního japonského mýtu zřejmě nelze vyvrátit, že se japonská společnost setkávala s tématy, jakými jsou plození a zánik. Zajímavější tedy bude reflektovat jiné možnosti výklady mýtu.

Závěrečné zhodnocení

Cílem práce měl být pokus o aplikaci Lévi-Straussovy strukturální analýzy na japonský mýtus. Pro složitost a objemnost Lévi-Straussova díla jsem si nečinila ambice plně vyhovět všem pravidlům této metody ani přinést

definitivní závěry. Chtěla jsem především zjistit, s jakými základními problémy se setkáme, chceme-li s Lévi-Straussovou proslulou teorií v praxi pracovat.

Na první pohled je metoda poměrně srozumitelná. Jednotlivé kroky dávají smysl a jsou pro badatele vsutku zajímavou hrou, během které získává na mýtus zcela nový náhled. Skutečně se zdá, jako bychom pronikali do netušené struktury příběhu. Postupem času ale badatel zjišťuje, že ne pro každý mytém nachází jasnou opozici, respektive váhá, co za onen mytém považovat a co bude pro usnadnění práce snadnější vynechat. Rozhoduje se, zda se v daném případě jedná o mytém, nebo pouze samoučelné okrášlení příběhu. Nalezne-li hledané opozice, pokouší se rozuzlit jejich vztah co nejzodpovědněji. V tomto okamžiku se ale opět musí spolehnout na svou intuici, která mu pomůže odhalit souvislosti.

Příznějme si tedy, že Lévi-Straussova koncepce byla sice velkým přínosem, vždy ale existuje více rovin mýtu a vysvětlení, která se zvláště s ohledem na běh dějin mohou vzájemně prolínat.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] ANTALÍK, D. 2005. *Jak srovnávat nesrovnatelné*. Praha: OIKOYMENH.
- [2] BREEN, J., TEEUWEN, M. 2010. *A New History of Shinto*. Chichester: Blackwell Publishing.
- [3] GRAPARD, A. 1991. Visions of Excess and Excesses of Vision: Women and Transgression in Japanese Myth. *Japanese Journal of Religious Studies*. 18 (1): 3–22.
- [4] CHLUP, R. 2009. Strukturální antropologie včera a dnes: Sto let Claude Lévi-Strausse I. *Religio: Revue pro religionistiku*. 1: 3–37.
- [5] CHLUP, R. 2009. Strukturální antropologie včera a dnes: Sto let Claude Lévi-Strausse II. *Religio: Revue pro religionistiku*. 2: 155–185.
- [6] *Kodžiki: japonské mýty*. 2007. Bratislava: CAD Press.
- [7] LÉVI-STRAUSS, C. 2007 *Strukturální antropologie - dvě*. Praha: Argo.
- [8] LÉVI-STRAUSS, C. 2006. *Mythologica I: Syrové a vařené*. Praha: Argo.

*Příspěvek je písemnou verzí přednášky, která zazněla na 6. mezinárodní studentské konferenci AntropoWebu podpořené ZČU v Plzni v rámci projektu SVK–2010–006. Publikace textu byla podpořena ZČU v Plzni v rámci projektu SGS–2010–019.